

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 2 november 2017

Mål nr

Ö 5072-16

PARTER

Klagande

Collector Bank AB, 556597-0513

Box 11914

404 39 Göteborg

Ombud: jur.kand. FA

Motpart

HL

SAKEN

Ansökan om verkställighet

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Nedre Norrlands beslut 2016-10-17 i mål ÖÄ 1095-15

Dok.Id 139575

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45–12:00
13:15–15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med ändring av hovrättens beslut lämnas ärendet tillbaka till Kronofogdemyndigheten för fortsatt handläggning.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Collector Bank AB har yrkat att Högsta domstolen ska bifalla bolagets ansökan om verkställighet eller återförvisa ärendet till Kronofogdemyndigheten för fortsatt handläggning.

HL har inte hörts av.

SKÄL

Bakgrund och frågan i målet

1. I 2 kap. utsökningsbalken finns det bestämmelser om förfarandet vid Kronofogdemyndigheten i verkställighetsärenden. Om sökandens anspråk grundas på ett löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för att kräva fullgörande av den aktuella förpliktelsen (s.k. presentationspapper), ska enligt 2 § andra och tredje styckena handlingen ges in i original.
2. HL upptog i december 2013 en kredit hos Collector Bank AB. I samband med det upprättades en handling rubricerad "Låneansökan/Skuldebrev" som undertecknades elektroniskt av HL. Enligt handlingen förband sig HL att återbetala lånebeloppet jämte ränta och kostnader till "Collector eller order".

3. Collector har i mål om betalningsföreläggande fått ett utslag mot HL. Till grund för utslaget ligger den upptagna krediten. Förevarande mål gäller verkställighet av utslaget. Såväl Kronofogdemyndigheten som domstolarna har ansett att Collectors anspråk grundas på ett löpande skuldebrev och att ansökan ska avslås eftersom Collector inte har gett in något skuldebrev i original.

4. Frågan är om den elektroniskt undertecknade handlingen utgör ett löpande skuldebrev. Om så är fallet uppkommer frågan om verkställighet ska nekas när något original att ge in inte finns.

Kan elektroniska skuldebrev vara löpande?

5. Ett skuldebrev är en ensidig, till det yttre fristående, skriftlig utfästelse att betala penningbelopp eller ett förbehållslöst skriftligt erkännande av en penningsskuld (se NJA II 1936 s. 15). Ett elektroniskt dokument kan uppfylla dessa krav.

6. Enligt 11 § första stycket skuldebrevslagen anses ett skuldebrev vara löpande om det är ställt till innehavaren eller till viss man eller order. Frågan är emellertid om detta också är tillräckligt eller om det av skuldebrevslagen följer att det måste finnas möjlighet till besittning av en unik skuldebrevshandling – eller något med sådan besittning jämförbart – för att skuldebrevet ska vara löpande. Det är tydligt att skuldebrevslagen lägger stor vikt vid den fysiska besittningen av ett löpande skuldebrev. Att ett skuldebrev är löpande brukar också beskrivas så att det är bärare av den fordran som skuldebrevet avser.

7. Om någon i god tro förvärvar skuldebrevet och får det i sin besittning kan gäldenären mot förvärvaren inte med framgång göra gällande att han har betalat till överlåtaren före överlåtelsen (se 15 § skuldebrevslagen). Det

löpande skuldebrevet är alltså negotiabelt. Gälldenären kan emellertid skydda sig mot risken att behöva betala två gånger genom att han har rätt att få delbetalningar antecknade på skuldebrevet (med undantag för s.k. planenliga betalningar) och genom att han inte behöver infria sin förpliktelse utan att återfå skuldebrevet (se 21 §). I överensstämmelse med dessa regler skyddas gälldenären vid verkställighet genom kravet i 2 kap. 2 § utsökningsbalken på att skuldebrevet ska ges in i original; Kronofogdemyndigheten ska vid delbetalning göra anteckning på skuldebrevet och om skuldebrevet infrias ska det återlämnas till gälldenären (13 kap. 21 § utsökningsförordningen).

8. Mot bakgrund av skuldebrevslagens uppbyggnad med ett antal bestämmelser som är knutna till det löpande skuldebrevet som en fysisk handling står det klart, att reglerna i skuldebrevslagen utgår från ett underliggande krav på att det ska finnas en möjlighet till besittning av skuldebrevshandlingen med därav följande rådighet och kontroll över fordringsförhållandet. Detta är en ytterligare nödvändig förutsättning för att det alls ska vara fråga om ett löpande skuldebrev. Att skuldebrevslagen utgår från att kravet på rådighet och kontroll över fordringsförhållandet utövas genom ett unikt och besittningsbart pappersdokument kan emellertid inte anses innebära att löpande skuldebrev måste ha pappersform eller på motsvarande sätt manifesteras i ett fysiskt föremål. Lagen bör kunna tillämpas teknikneutralt, om det kan ske med upprätthållande av de skyddsändamål som reglerna i skuldebrevslagen är avsedda att fylla.

9. Ett elektroniskt dokument kan vara löpande enligt lag (se beträffande skuldförbindelser 6 kap. lagen, 1998:1479, om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument; märk att enligt 5 § jämställs besittning med registrering på konto i avstämningsregistret och att enligt 4 kap. 19 § 2 ska verkställd utbetalning av kapitalbelopp och ränta anges på avstämningskontot). Det bör heller inte uteslutas att ett elektroniskt dokument skulle kunna likställas med ett motsvarande löpande pappersdokument genom ett avtalsarrangemang (bestämmelserna om elektroniska negotiabla konossement i de s.k. Rotterdamreglerna – United Nations Convention on Contracts for the International Carriage of Goods Wholly or Partly by Sea, som Sverige har undertecknat men ännu inte ratificerat – bygger på att detta är möjligt). Det handlar då inte om någon ny typ av löpande instrument, utan om att tillämpa en lagreglering rörande ett visst finansiellt instrument på så sätt, att det saknar betydelse om instrumentets rättighetsinnehåll är knutet till ett fysiskt papper såsom bärare av detta eller till en elektronisk informationshantering som i ändamålshänseende uppfyller de krav som lagen ställer på instrumentet.

10. En förutsättning för att ett elektroniskt skuldebrev ska tillskrivas de rättsliga egenskaper som följer med ett löpande skuldebrev i pappersform måste vara, att informationshanteringen ger en motsvarande möjlighet till rådighet och kontroll över fordringsinnehållet. De regler i skuldebrevslagen som knyter an till besittning av skuldebrevet såsom ett unikt fysiskt papper måste således kunna kopplas till något som funktionellt kan svara mot en sådan besittning (jfr p. 9 beträffande kontoförda skuldförbindelser). I fråga om 21 § skuldebrevslagen innebär det att en gäldenär som erlägger betalning ska på informationsteknisk väg kunna ställas i samma säkra position som när anteckning sker på en skuldebrevshandling eller när han återfår handlingen.

11. Att ett elektroniskt skuldebrev ska anses vara löpande endast om gäldenären tillförsäkras sådana skyddsmekanismer som svarar mot vad som följer av 21 § skuldebrevslagen ligger väl i linje med ”Den överlåtna

fordringsstocken” NJA 2010 s. 467. I det rättsfallet skärptes kravet i 15 § på förvärvarens goda tro, när omständigheterna var sådana att förvärvaren hade att räkna med att betalning eller infriande till en tidigare innehavare inte skulle ha varit förenat med en anteckning på eller återlämnande av skuldebrevet. När gäldenären inte kan ges något skydd som svarar mot det som 21 § erbjuder, bör det synsätt som ligger till grund för rättsfallet innebära att 15 § sätts ur spel genom att skuldebrevet inte är att anse som löpande. Av det följer att gäldenärens invändningar även mot en godtroende förvärvare består enligt vad som framgår av 27 och 28 §§.

Bedömningen i detta fall

12. Det elektroniska dokumentet uppfyller de krav som gäller för ett skuldebrev. Det är ställt till Collector eller order. Enligt Collectors uppgifter svarar emellertid dokumentet inte mot ett visst papper som bärare av fordringen. Det rör sig därför enligt bolaget om ett enkelt skuldebrev.

13. När det gäller tekniska lösningar överensstämmer Collectors uppgifter med vad som i t.ex. SOU 2016:81 beskrivs avseende dagens möjligheter i fråga om elektroniska dokument (se s. 215 f.). Utformningen av det elektroniska dokumentet tyder inte heller på att parterna tillämpat någon kompletterande lösning, som säkerställer rådigheten och kontrollen över informationen om fordringsinnehållet. Under sådana förhållanden och då inte gäldenären har invänt något kring det elektroniska dokumentets egenskaper får borgenärens uppgifter godtas. Det rör sig alltså inte om ett löpande skuldebrev.

14. Att Collector inte har gett in något skuldebrev i original utgör således inget hinder mot verkställighet. Huruvida i det läget förutsättningar för verkställighet finns bör prövas av Kronofogdemyndigheten. Med ändring av hovrättens beslut ska därför ärendet lämnas tillbaka dit.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog (tillägg), Ella Nyström (referent), Ingemar Persson, Lars Edlund och Malin Bonthron
Föredragande justitiesekreterare: Ann-Sofie Bodin

**BILAGA TILL
PROTOKOLL**
2017-09-19

Mål nr
Ö 5072-16

SÄRSKILT YTTRANDE

Justitierådet Stefan Lindskog tillägger för egen del följande.

1. Avgörandet innebär att löpande skuldebrev enligt skuldebrevslagen kan tänkas ha elektronisk form. Det förutsätter dock något slags besittnings-substitut som bl.a. innebär att en gäldenär som betalar ska på informations-teknisk väg kunna ställas i samma säkra position som när anteckning sker på ett skuldebrev i pappersform eller när han återfår ett sådant skuldebrev. Ett löpande skuldebrev utgör ett unikt och exklusivt ställe för information om fordringsinnehållet (själva pappret), och för att elektroniskt skuldebrev ska vara löpande måste ska det finnas ett på motsvarande sätt unikt och exklusivt informationsställe.
2. I fråga om en sådan negotiabel skuldförbindelse som har kontoförts enligt lagen (1998:1479) om värdepapperscentraler och kontoföring av finansiella instrument skyddas gäldenären mot dubbelbetalning genom att enligt 4 kap. 19 § 2 betalningar ska anges på avstämningskontot sammantaget med bestämmelserna i 6 kap. Det framstår som antagligt att liknande arrangemang skulle kunna åstadkommas utan lagstöd och att det då skulle kunna röra sig om löpande skuldebrev på vilka skuldebrevslagens bestämmelser är tillämpliga mutatis mutandis. Som framgår av avgörandet bygger de s.k. Rotterdamreglerna på att detta är möjligt i fråga om konos-
sement.

Dok.Id 140753

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax 08-561 666 86	08:45–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–15:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

3. Det sagda föranleder frågan hur reglerna i 2 kap. 2 § utsökningsbalken och 13 kap. 21 § utsökningsförordningen ska tolkas och tillämpas vid utmätning för fordringar som grundas på elektroniska negotiabla instrument. Enligt min mening ska det ske med utgångspunkt i reglernas syfte. Det innebär att kravet på ingivande respektive anteckning på dokumentet ersätts av ett krav på sådan informationshantering som skyddar gäldenären mot dubbelt infriande.
 4. När det gäller kontoförd skuldförbindelse ankommer det förmodligen på Kronofogdemyndigheten att se till att registrering sker enligt 4 kap. 19 § 2 kontoföringslagen. Vid konsensuella arrangemang – såsom ett elektroniskt negotiabelt konossement, om sådana är eller kan bli möjliga efter vad som föreskrivs i Rotterdamreglerna – kan det dock förhålla sig så att Kronofogdemyndigheten saknar rättslig eller praktisk möjlighet att vidta någon åtgärd som gör att negotiabiliteten upphör. I det läget torde sökanden ha att visa att det elektroniska dokumentet har betagits sina löpande egenskaper för att han ska ha rätt till verkställighet.
 5. Men tolkningar av det angivna slaget bör helst undvikas. Den utsökningsrättsliga regleringen bör därför anpassas till dagens förhållanden på så sätt att den görs teknikneutral. Elektroniska negotiabla instrument finns ju redan genom kontoföringslagen, och det bör återspeglas i de utsökningsrättsliga reglerna. Och om en anpassning av reglerna sker för att fånga upp den situationen, så bör man löpa linan ut och ta höjd också för möjligheten av att ett elektroniskt instrument kan göras löpande utan lagstöd.
-